

International
Labour
Organization

▶ ANALIZA E SHPENZIMEVE PËR MENAXHIMIN E RASTEVE TË FËMIJËVE NË PUNË NË KOSOVË¹

Tetor 2020

▶ **ANALIZA E SHPENZIMEVE
PËR MENAXHIMIN E
RASTEVE TË FËMIJËVE NË
PUNË NË KOSOVË**

Tetor 2020

E drejta e autorit © Organizata Ndërkombëtare e Punës 2020
Publikuar për herë të parë në vitin 2020

Publikimet e Zyrës Ndërkombëtare të Punës gëzojnë të drejtat e autorit sipas Protokollit 2 të Konventës Universale të të Drejtave të Autorit. Sidoqoftë, ekstrakte të shkurtra prej tyre mund të riprodhohen pa autorizim, me kusht që të tregohet burimi. Për të drejtat e riprodhimit ose përkthimit, aplikimi duhet të bëhet në Publikimet e ONP (Të Drejtat dhe Licencimin), Zyra Ndërkombëtare e Punës, CH-1211 Gjenevë 22, Zvicër, ose me email: rights@ilo.org. Zyra Ndërkombëtare e Punës mirëpret aplikime të tilla.

Bibliotekat, institucionet dhe përdoruesit e tjerë të regjistruar në një organizatë për të drejtat e riprodhimit mund të bëjnë kopje në përputhje me licencat e lëshuara atyre për këtë qëllim. Vizitoni www.ifrro.org për të gjetur organizatën për të drejtat e riprodhimit në vendin tuaj.

ISBN:9789220331286 (Ueb PDF)

Gjithashtu në dispozicion në gjuhën shqipe: Analiza e shpenzimeve për menaxhimin e rasteve të fëmijëve në punë në Kosovë. ISBN:9789220333990 (Web PDF), Gjenevë, 2020.

Në gjuhën serbe: Analiza troškova za upravljanje slučajevima dečijeg rada na Kosovu. ISBN: 9789220333983 (Ueb PDF), Gjenevë, 2020,

Përcaktimet e përdorura në publikimet e ONP-s, të cilat janë në përputhje me praktikën e Kombeve të Bashkuara dhe prezantimi i materialit në të nuk nënkuptojnë shprehjen e ndonjë opinioni nga ana e Zyrës Ndërkombëtare të Punës në lidhje me statusin juridik të çdo vendi, zone ose territori ose të autoriteteve të saj, ose në lidhje me caktimin e kufijve të saj.

Përgjegjësia për opinionet e shprehura në artikujt, studimet dhe kontribute të tjera të nënshkuara qëndron vetëm me autorët e tyre dhe publikimi nuk përbën miratim nga Zyra Ndërkombëtare e Punës e opinionëve të shprehura në to.

Referenca tek emrat e firmave, produkteve dhe proceseve komerciale nuk nënkupton aprovimin e tyre nga Zyra Ndërkombëtare e Punës, dhe çfarëdo mos përmendje e një firme të veçantë, produkti ose procesi komercial nuk është shenjë e mosmiratimit.

Informata mbi publikimet e ILO-s dhe produktet digjitale mund të gjenden në: www.ilo.org/publns.

Renditja: Envinon

Printuar në Prishtinë

International
Labour
Organization

▶ FALËNDERIMET

Ky hulumtim u krye nga Applicative Research Solutions, një kompani kërkimore me seli në Prishtinë, nën mbikëqyrjen e Blerim Murtezit, Koordinatorit të Projektit të ONP-s në Kosovë. Informatat kthyesë (feedback) teknike u siguruan nga Gabriella Maria Breglia dhe Simon Hills (ILO/FUNDAMENTALS), Departamenti për Politika Sociale dhe Familje në Ministrinë e Punës dhe Mirëqenies Sociale, dhe akterët lokalë që morën pjesë në puntorinë virtuale më 23 korrik 2020.

Ky Raport është zhvilluar me mbështetjen e projektit “Matja, Rritja e Ndërgjegjësimit dhe Angazhimi i Politikave për të përshpejtuar veprimet kundër punës së fëmijëve dhe punës së detyruar (MAP 16)” i cili financohet nga Departamenti i Punës i Shteteve të Bashkuara dhe menaxhohet nga Organizata Ndërkombëtare e Punës.

I konceptuar në vitin 2016, projekti MAP'16 financohet nga Departamenti i Punës i Shteteve të Bashkuara dhe menaxhohet nga Organizata Ndërkombëtare e Punës. Projekti synon të ndërtojë dhe zbatojë njohuritë kritike të nevojshme për të informuar zgjedhjet e politikave dhe për të rritur kapacitetin e partnerëve globalë, rajonalë dhe kombëtarë për të mbështetur masat për të zvogëluar punën e fëmijëve dhe punën e detyruar www.ilo.org/map16

Financimi sigurohet nga Departamenti i Punës i Shteteve të Bashkuara sipas marrëveshjes bashkëpunuese me numër IL-30147-16-75-K-11. Njëqind përqind e kostove totale të projektit MAP16 financohen me fonde federale, për një total prej 22,400,000 USD.

Ky material nuk pasqyron domosdoshmërisht pikëpamjet ose politikat e Departamentit të Punës të Shteteve të Bashkuara, dhe përmendja e emrave tregtarë, produkteve komerciale ose organizatave nuk nënkupton miratimin nga Qeveria e Shteteve të Bashkuara.

▶ Përmbledhje ekzekutive

Ofrimi i shërbimeve sociale për grupet e cenueshme, përfshirë menaxhimin e rasteve të fëmijëve të ekspozuar ndaj punës së fëmijëve, mbetet një nga sfidat më të cilat përballen institucionet e Kosovës¹. Përveç fondeve të pamjaftueshme për institucionet që ofrojnë shërbime të tilla, mungesa e profilizimit të punonjësve socialë dhe mungesa e burimeve të përshtatshme për të mbështetur komunitat pas transferimit të përgjegjësive për të ofruar shërbime sociale përmes Qendrave për Punë Sociale ka rezultuar në ofrim të dobët të shërbimeve sociale.

Ky raport vlerëson koston e njësisë për trajtimin e rasteve të punës së fëmijëve dhe analizon burimin e financimit të ofruesve që ofrojnë shërbime sociale për fëmijët në nevojë. Duke pasur parasysh mungesën e organizatave të specializuara vetëm për punën e fëmijëve dhe mungesën e provave të sakta të koston për shërbimet e ofruara për rastet e fëmijëve në punë, analiza ofron vetëm një shqyrtim të situatës dhe koston e paraqitura janë të përafërta.

Bazuar në intervistat me 20 organizata që ofrojnë shërbime sociale, u zbulua se fëmijët e angazhuar në punë të rrezikshme mund të marrin shërbime nga organizata që nuk janë të mandatuara posaçërisht për të punuar në fushën e mbrojtjes së fëmijëve ose fëmijëve në punë. Për shembull, një fëmijë i angazhuar në punë të rrezikshme mund të jetë viktimë e abuzimit me drogë ose mund të marrë shërbime për t'u integruar në arsimin e zakonshëm. Sipas përgjigjeve të të anketuarve, një vlerësim i përafërt i numrit të fëmijëve të shërbyer në baza vjetore kap shifrën e rreth 4,321 fëmijëve, nga të cilët rreth 580 janë në QPS dhe rreth 3,741 në organizata joqeveritare.

Analiza e kostove direkte dhe indirekte për ofrimin e shërbimeve sociale për fëmijët në nevojë tregon për një kosto mujore të parashikuar prej 433 Euro për të ofruar shërbime sociale për

rastet e fëmijëve në punë. Kjo kosto për njësi nuk përfshin koston e banimit për menaxhimin e rastit të fëmijëve në punë, sepse shtëpitë e mbrojtjes së fëmijëve nuk janë krijuar ende dhe kërkohet një hulumtim më i thellë për të vlerësuar plotësisht koston e tyre të funksionimit dhe burimet e financimit.

Në lidhje me burimin e financimit të shërbimeve sociale për fëmijët viktimë të punës, paraqiten tre opsione. Së pari, qeveria mund të transferojë gradualisht buxhetin nga Ministria e linjës tek komunitat. Së dyti, Qeveria mund të vendosë Grantin e Tretë të Veçantë për Komuna të ngjashme me atë për arsimin dhe shëndetësinë. Së treti, komunitat mund të përdorin të ardhurat e tyre burimore për financimin e shërbimeve sociale.

▶▶ **Kostoja mujore e parashikuar për të ofruar shërbime sociale për rastet e punës së fëmijëve është 433 Euro.**

¹ Të gjitha referencat për Kosovën do të kuptohen në Rezolutën 1244.

▶ TABELA E PËRMBAJTJES

PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE	06
LISTA E AKRONIMEVE	08
LISTA E FIGURAVE	09
LISTA E TABELAVE	09
HYRJE	10
METODOLOGJIA	12
NJË PËRMBLEDHJE E OFRIMIT TË SHËRBIMEVE SOCIALE PËR FËMIJËT NË NEVOJË	15
Statusi ligjor dhe licencimi për të ofruar shërbime sociale	17
Llojet e shërbimeve të ofruara	19
Numri i personave të punësuar aktualisht	19
Fëmijët që pranuan shërbime: të dhëna vjetore	20
MERITA – ANALIZA E KOSTOS	21
Buxheti vjetor	22
Llojet e financimit/mbështetjes së marrë nga organizatat	22
Shpenzimet për ofrimin e shërbimeve sociale	24
Inventari dhe pajisjet për ofruesit e shërbimeve sociale	26
Kostoja totale mujore e njësisë për ofrimin e shërbimeve sociale për fëmijët	27
OPSIONET PËR FINANCIMIN E SHËRBIMEVE SOCIALE	29
REKOMANDIMET	31
SHTOJCA 1 – LISTA E INFORMATORËVE KRYESORË	32
SHTOJCA 2 - PYETËSORI	33

▶ LISTA E AKRONIMEVE

ARS	Zgjidhjet Kërkimore Zbatuese
QPS	Qendrat për Punë Sociale
ONP	Organizata Ndërkombëtare e Punës
MPMS	Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale
OJQ	Organizata joqeveritare

▶ LISTA E FIGURAVE

Figura 1. Viti i themelimit	15
Figura 2. Hartëzimi i QPS-ve dhe OJQ-ve	16
Figura 3. Statusi ligjor dhe licencimi	17
Figura 4. Ofrimi i shërbimeve sociale për fëmijët në nevojë	18
Figura 5. Ofrimi i shërbimeve sociale për fëmijët e ekspozuar ndaj punës së fëmijëve	18
Figura 6. Personat e punësuar aktualisht	19
Figura 7. Punësimi bazuar në statusin juridik	20
Figura 8. Shërbimet e ofruara për fëmijët në bazë vjetore	20
Figura 9. Burimet e financimit	22
Figura 10. Pjesa mesatare e buxhetit nga lloje të ndryshme të financimit	23
Figura 11. Pjesa mesatare e buxhetit e bazuar në burime të financimit sipas statusit ligjor të një organizate	23
Figura 12. Kostoja për linjat buxhetore për të ofruar shërbime sociale për rastet e fëmijëve në punë	24
Figura 13. Kostoja mujore për ofrimin e shërbimeve sociale për rastet e fëmijëve në punë ndërmjet QPS-ve dhe OJQ-ve sipas kategorisë së shpenzimeve	25

▶ LISTA E TABELAVE

Tabela 1. Buxheti vjetor për vitin 2018 dhe 2019	22
Tabela 2. Lista e inventarit dhe pajisjeve të ofruesve të shërbimeve sociale të nevojshme për të siguruar shërbime për rastet e fëmijëve në punë	26
Tabela 3. Kosto mujore për ofrimin e shërbimeve sociale për rastet e fëmijëve në punë në Kosovë	27
Tabela 4. Kosto mujore për ofrimin e shërbimeve sociale për rastet e fëmijëve në punë në Kosovë sipas statusit ligjor të një organizate	28

► HYRJE

Fëmijët në Kosovë përfshihen në format më të këqija të punës së fëmijëve, përfshirë shfrytëzimin komercial seksual, ndonjëherë si rezultat i trafikimit njerëzor dhe punës në rrugë. Sipas gjetjeve të Departamentit Amerikan të Punës të vitit 2018 mbi format më të këqija të punës së fëmijëve, Kosova konsiderohet si një vendi i burimit dhe destinacionit për trafikimin e fëmijëve, veçanërisht të vajzave. Fëmijët nganjëherë detyrohen të bëjnë punë të detyruar, të tilla si puna në sallonet e masazheve nga grupe të organizuara kriminale. Fëmijët e Kosovës i nënshtrohen edhe lypjes së detyruar, kryesisht në Prizren dhe Prishtinë, ndërsa shumica vijnë nga grupe etnike të pakicave rome, ashkali dhe egjiptiane të Ballkanit. Fëmijët kosovar të rrezikuar ekonomikisht gjithashtu janë të detyruar të punojnë në ndërtimtari dhe bujqësi për të mbajtur familjet e tyre.²

Një nga sfidat më të cilat përballet shteti është ofrimi i shërbimeve për grupe të cënueshme, përfshirë viktimat e fëmijëve në punë. Përkundër transferimit të përgjegjësive tek komunat për të ofruar shërbime sociale, përmes Qendrave për Punë Sociale (QPS), këto nuk janë mbështetur me burime të përshtatshme, gjë që ka rezultuar në një sigurim të dobët të shërbimeve sociale. Ekzistojnë disa udhëzime dhe instruksione të nivelit qendror për komunat në lidhje me përgatitjen dhe planifikimin e buxhetit. Nuk ka ndonjë planifikim të bazuar në fakte midis komunave në lidhje me menaxhimin e rasteve të fëmijëve në punë. Për më tepër, ekziston një qëndrueshmëri e kufizuar financiare midis OJQ-ve që ofrojnë shërbime sociale. Nga ana tjetër, sipas Ligjit të ri për Mbrojtjen e Fëmijëve, shteti është i detyruar të themelojë Qendra Kujdesi Ditor për Fëmijët në nevojë, duke përfshirë shfrytëzimin e fëmijëve në punë. Sidoqoftë, nuk ka ndonjë formulë të financimit që u mundëson MPMS-së, Komunave dhe OJQ-ve të vlerësojnë koston për menaxhimin e rasteve të mundshme të fëmijëve në punë.

Qëllimi i këtij raporti është të vlerësojë njësinë e kostos për trajtimin e rasteve të fëmijëve në punë dhe të analizojë burimin e financimit të ofruesve të shërbimeve sociale për fëmijët në nevojë. Raporti synon të informojë Departamentin për Politikë Sociale dhe Familje (DPSF) në Ministrinë e Punës dhe Mirëqenies Sociale (MPMS) për të bërë planifikim më të saktë të buxhetit për sigurimin e shërbimeve sociale për fëmijët e ekspozuar ndaj punës së fëmijëve, përmes ofruesve të shërbimeve sociale publike dhe jobpublike.

Gjetjet e paraqitura në këtë raport bazohen në intervistat e mbajtura me shtatë Qendra për Punë Sociale (QPS) dhe trembëdhjetë Organizata Jo-Qeveritare (OJQ) që ofrojnë shërbime sociale për fëmijët në nevojë në Kosovë. Analiza ofron vetëm një shqyrtim të situatës dhe koston janë të përafërta.

Menaxhimi i rasteve të fëmijëve që janë të ekspozuar ndaj punës së fëmijëve është sfidues. Këta fëmijë kanë nevoja specifike dhe shërbimet përshtaten në bazë të nevojave individuale të fëmijëve. Nuk ka rregullore specifike në Kosovë sa i përket llojit ose kohëzgjatjes së shërbimeve që duhet të ofrohen veçanërisht për rastet e fëmijëve në punë. Në mungesë të rregulloreve të tilla, analiza e kostos u bazua në koston mujore të sigurimit të shërbimeve minimale/themelore për trajtimin e rasteve të fëmijëve në punë. MPMS ka vendosur 22 standarde minimale të cilësisë, të cilat duhet të respektohen nga ofruesit shtetërorë dhe jo-shtetërorë të shërbimeve sociale në përgjithësi. Secili prej këtyre standardeve shoqërohet me udhëzime administrative që ofrojnë udhëzime dhe informacione në lidhje me monitorimin e pajtueshmërisë me standardet e dakorduara. Në esencë, këto standarde përqendrohen në përshkrimin e aktiviteteve dhe funksioneve të ofruesve të shërbimeve sociale.

² DOL, Bureau of International Labor Affairs. "2018 Findings on the Worst Forms of Child Labor". Accessible at: <https://www.dol.gov/agencies/ilab/resources/reports/child-labor/kosovo>

Shërbimet minimale përfshijnë:

- ▶ **Identifikimi dhe vlerësimi:** Pranimi, kontrollimi, vlerësimi individual/familjar, referimi.
- ▶ **Arsimimi:** Arsimimi joformal, mësimdhënia plotësuese, regjistrimi në shkollë, trajnime profesionale, mentorim, aftësi jetësore.
- ▶ **Shërbimet psiko-sociale:** Këshillim individual dhe në grup, këshillim familjar, veprimtari psiko-sociale.
- ▶ **Shërbimet sociale:** Ndhma sociale, forma të tjera të mbështetjes financiare, mbështetja në punësim.
- ▶ **Rekreacion:** Aktivitete në grup, sporte, arte, lojëra dhe argëtim.
- ▶ **Ushqimi dhe pija:** Mëngjes, drekë, darkë, meze dhe gjëra të rastësishme.
- ▶ **Transporti:** Transporti në dhe nga lokacioni që ofron shërbime.
- ▶ **Shëndeti:** Kontrollat mjekësore, kujdesi shëndetësor parësor, edukim/këshillim shëndetësor.

Ofrimi i shërbimeve të tilla nuk është kostoja e vetme që pësojnë ofruesit. Ky hulumtim gjithashtu mbledhi të dhëna për shpenzime të tjera indirekte, përfshirë kostot fikse dhe të ndryshueshme për burimet njerëzore, operacionet dhe asetet.

Ky raport është strukturuar si më poshtë: Seksioni i metodologjisë përfshin informacione të hollësishme se si është kryer hulumtimi, instrumentet e mbledhjes së të dhënave dhe kufizimet e studimit. Seksioni i gjetjeve kryesore ofron një përmbledhje të të dhënave demografike të ofruesve të shërbimeve që janë intervistuar, burimet e tyre të të ardhurave dhe buxhetin vjetor dhe shpenzimet. Seksioni i analizës së kostos analizon koston për ofrimin e shërbimeve. Seksioni Opsione për Financimin e Shërbimeve Sociale ofron disa opsione për të siguruar financim të qëndrueshëm të shërbimeve sociale, dhe së fundmi, sektori i Rekomandimeve ofron disa rekomandime kryesore për palët e interesit në nivelin qendror dhe atë lokal.

Ekipi hulumtues dëshiron shpreh mirënjohje për të gjithë personat, institucionet dhe organizatat që kontribuan në këtë studim. Studimi u krye gjatë kulmit të pandemisë Covid-19 dhe reagimi kontributi gjatë kësaj krize u vlerësua shumë. Lista e informatorëve është dhënë në Shtojcën 1.

▶ METODOLOGJIA

Lista e informatorëve

Gjetjet e paraqitura në këtë raport bazohen në intervistat e mbajtura me institucionet publike (QPS) dhe ofruesit e shërbimeve joqeveritare në Kosovë. Shtatë intervista u mbajtën me përfaqësuesit e Qendrave për Punë Sociale në Prishtinë, Mitrovicë, Pejë, Gjakovë, Prizren, Ferizaj dhe Gjilan. Mostra u përzgjedh për të siguruar përfaqësimin e të gjitha rajoneve në Kosovë dhe të qyteteve me komunitete pakicë. Për më tepër, u mbajtën 13 intervista me organizata joqeveritare dhe organizata të shoqërisë civile të cilat ofrojnë shërbime sociale si për fëmijët ashtu edhe për të rriturit. Edhe pse më shumë se 20 organizata joqeveritare u kontaktuan për intervista, u gjetën vetëm 13 që ofrojnë shërbime për fëmijët në nevojë dhe që mund të bien brenda fushës së këtij studimi.

Fusha e vlerësimit

Qëllimi i këtij raporti është të vlerësojë koston e ofrimit të shërbimeve sociale për fëmijët e përfshirë në punë të rrezikshme. Kostoja përfshin kostot direkte dhe indirekte siç shpjegohet më poshtë.

Kostot direkte: Shërbimet minimale për trajtimin e rasteve të fëmijëve në punë

Siç është përmendur në hyrje, MPMS ka vendosur 22 standarde minimale të cilësisë, të cilat duhet të respektohen nga ofruesit shtetërorë dhe jo-shtetërorë të shërbimeve sociale në përgjithësi. Secili prej këtyre standardeve shoqërohet me Udhëzime Administrative që ofrojnë udhëzime dhe informacione në lidhje me monitorimin e pajtueshmërisë me standardet e dakorduara. Sidoqoftë, nuk ka rregullore specifike në lidhje me llojin e shërbimeve ose kohëzgjatjen e shërbimeve që duhet të sigurohen për rastet e fëmijëve në punë. Në mungesë të rregulloreve të tilla, raporti analizon kostot për sigurimin e shërbimeve minimale/themelore që janë të aplikueshme për rastet e punës së fëmijëve. Si të tilla, shërbimet e mëposhtme u analizuan si në vijim:

Vlerësimi i nevojave të fëmijës	Pranimi, kontrollimi, vlerësimi i nevojave individuale/familjare
Edukimi	Mësimdhënia, mentorimi, aftësitë jetësore
Këshillimi	Terapi individuale dhe në grup, terapi familjare
Rekreacioni	Aktivitete në grup, sporte, arte, lojëra dhe argëtim
Ushqimi dhe pijet	Mëngjes, drekë, darkë, meze të lehtë dhe gjëra të rastësishme
Transporti	Transporti në dhe nga lokacioni që ofron shërbime.
Qendra e kujdesit ditor	Këndi i leximit, kënd argëtimi, aneks kuzhine
Shëndeti	Kontroll shëndetësor, kujdes shëndetësor parësor, edukim/këshillim shëndetësor

Kostot indirekte

Përveç kostove që lidhen me ofrimin e shërbimeve sociale, ofruesit kanë kosto të tjera indirekte në lidhje me burimet njerëzore, funksionimin dhe kostot e inventarit që duhet të llogariten brenda koston njësi për ofrimin e shërbimit. Prandaj, ky vlerësim përfshin të gjitha kostot që një ofrues i shërbimit pëson si rezultat i ofrimit të shërbimit. Këto përfshijnë:

- ▶ **Kostot për burimet njerëzore** të tilla si stafi menaxherial, profesional, teknik, financiar dhe administrativ.
- ▶ **Kostot për operacionet** të tilla si qiraja, shërbimet komunale, udhëtimet, komunikimet dhe shpenzimet e tjera administrative.
- ▶ **Kostot për asetet e kërkuara** të tilla si veturat, mobilet, inventari, teknologji dhe pajisje dhe mjete të tjera të nevojshme për të ofruar shërbime sociale.
- ▶ **Kosto të tjera**, çdo kosto tjetër direkte ose indirekte në lidhje me ofrimin e shërbimeve për rastet e fëmijëve në punë.

Llogaritja e koston për njësi

- ▶ Së pari, të dhënat nga të gjitha intervistat u përpiluan në një bazë të të dhënave CVS. Bazuar në të dhënat e marra nga të gjitha intervistat, kostot mesatare mujore janë përpiluar për secilën linjë të buxhetit në përputhje me pyetjen e sondazhit.
- ▶ Së dyti, të dhënat nga fleta e inventarit/aseteve u shtuan në kostot mujore bazuar në kriteret e standardizuara për amortizimin e inventarit/aseteve.
- ▶ Së treti, kostoja mujore për ofrimin e shërbimeve sociale u nda nga numri i njësisve për të cilat ofruesi mund të akomodojë shërbime brenda kësaj kostoje. Për shembull, nëse ofruesi i shërbimit ka pasur 40,000 Euro shpenzime në muaj për shpërndarjen e shërbimeve për 200 fëmijë, atëherë kostoja për njësi për ofrimin e shërbimit është llogaritur në 200 EUR për njësi.

Pyetësor

Pyetjet u hartuan në një formë për të përmbushur fushën e analizës së koston. I njëjti pyetësor u përdor si për Qendrat për Punë Sociale, ashtu edhe për ofruesit e shërbimeve joqeveritare. Pyetësori iu dërgua në mënyrë elektronike personit që intervistohet para takimit. Kjo i ka ofruar të anketuarit një mundësi për të vlerësuar pyetësorin dhe për të mbledhur informacionin e nevojshëm për të përfunduar studimin. Mbledhësi i të dhënave ka mbajtur intervista të drejtpërdrejta ballë për ballë me të anketuarit për të plotësuar pyetësorin, shqyrtuar, shtuar dhe rregulluar sipas nevojës. Një numër i caktuar i pyetësorëve u plotësuan në mënyrë elektronike për shkak të pandemisë COVID-19. Grumbulluesit e të dhënave nuk ishin në gjendje të zhvillonin intervista ballë për ballë gjatë periudhës së pandemisë pasi ishin të detyruar të respektonin masat e distancës sociale të vendosura nga institucionet shëndetësore. Pyetësori është dhënë në Shtojcën 2.

Kufizimet e studimit

Ndërsa llogaritja e kostove fikse që qëndrojnë konstante për një periudhë kohore pavarësisht nga niveli i rezultateve është më e realizueshme, llogaritja e kostove të ndryshueshme është më e vështirë. Disa shpenzime të tilla si numri i edukatorëve ose psikologëve, shërbimet komunale ose madhësia e institucionit ndryshojnë drejtpërdrejt dhe proporcionalisht me ndryshimet në nivelin ose vëllimin e aktivitetit. Kostoja për njësi për ofrimin e shërbimeve sociale për rastet fëmijëve në punë do të ndryshonte bazuar në numrin e rasteve për të cilat ofrohen shërbimet. Meqenëse nuk ka organizata të mandatuara të punojnë vetëm në lidhje me fëmijët në punë dhe duke pasur parasysh që nuk ka një listë të shërbimeve specifike që duhet t'u ofrohen fëmijëve viktimë të punës së fëmijëve, vlerësimi i ofrimit të shërbimeve sociale për fëmijët në nevojë në përgjithësi është një përfaqësues për shpërndarjen të shërbimeve për rastet e fëmijëve në punë.

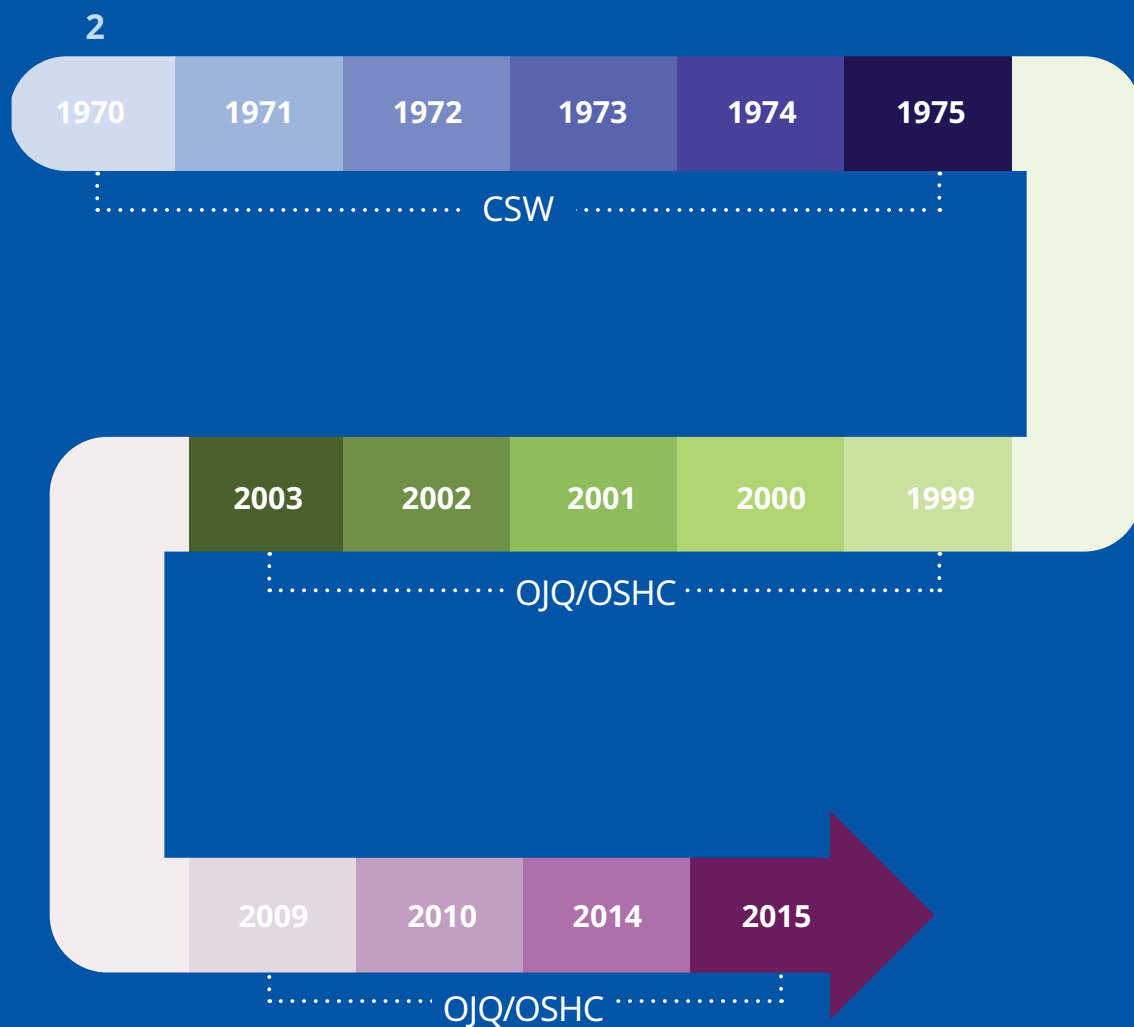
Pandemia COVID-19

Kërkimi u përfundua gjatë kulmit të pandemisë Covid-19 në Kosovë. Si rezultat i kufizimeve të vendosura nga qeveria, shumë prej intervistave të planifikuara në person u anuluan dhe u plotësuan në mënyrë elektronike. Të gjitha intervistat me ofruesit publik u plotësuan në person pasi u hoqën kufizimet e qeverisë.

► PËRMBLEDHJE E OFRIMIT TË SHËRBIMEVE SOCIALE PËR FËMIJËT NË NEVOJË

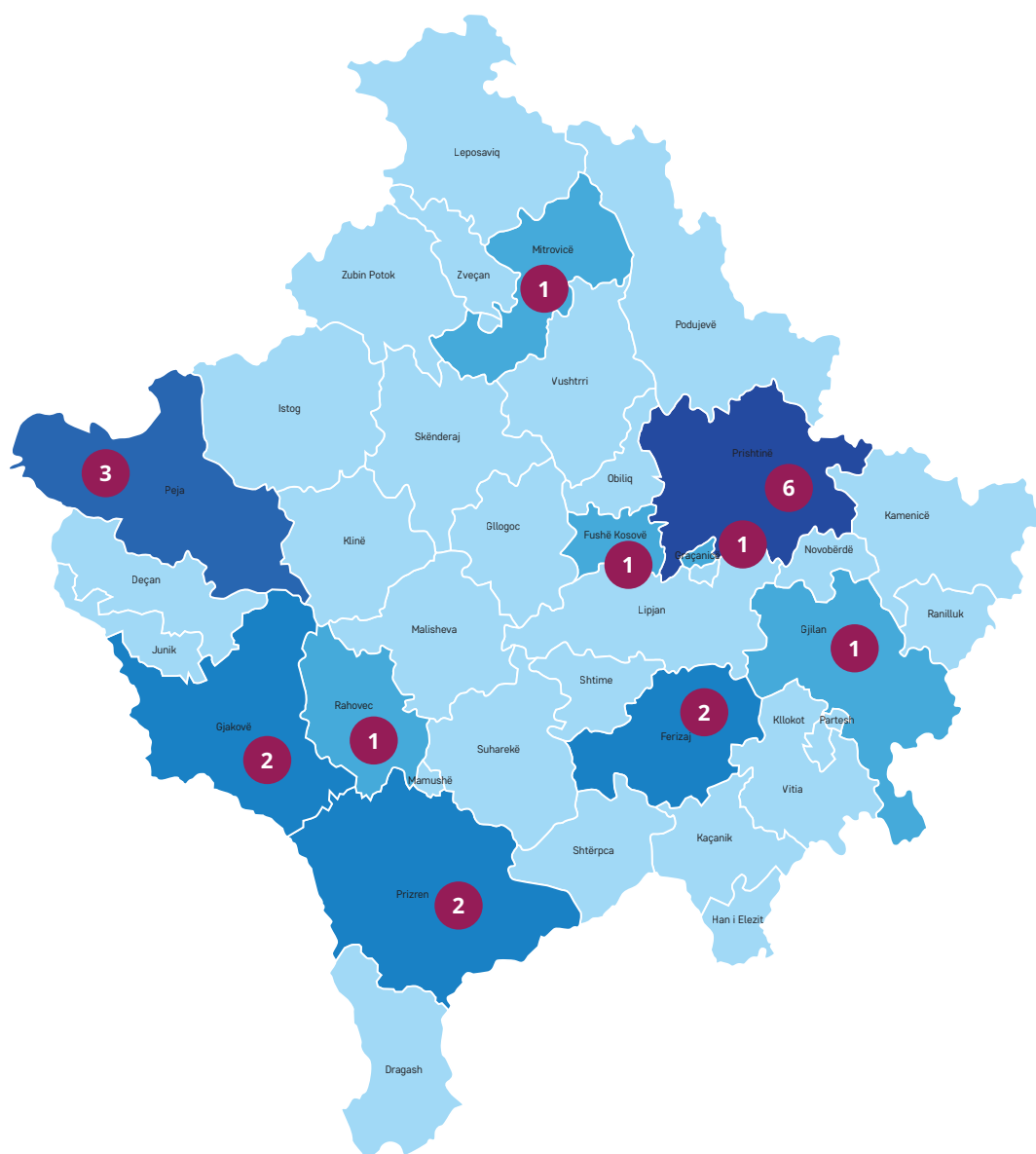
Themelimi i Qendrave për Punë Sociale (QPS) daton që nga fillimi i viteve 1970 dhe organizatat joqeveritare u krijuan pas përfundimit të luftës në Kosovë në 1999 deri në 2015.

► Figura 1. Viti i themelimit

Deri më sot, në Kosovë ka 40 Qendra për Punë Sociale, një në secilën prej 38 komunave plus dy degë shtesë në Prishtinë.³ Për qëllime të këtij raporti, u intervistuan shtatë përfaqësues të Qendrave për Punë Sociale dhe 13 përfaqësues të ofruesve të shërbimeve joqeveritare. Qendrat e zgjedhura për Punë Sociale janë të vendosura në shtatë zonat kryesore urbane të vendit, ndërsa OJQ-të e zgjedhura janë të vendosura në tetë komuna të ndryshme, pesë prej të cilave janë përqendruar në Prishtinë dhe dy në Pejë (Shih Figurën 2).

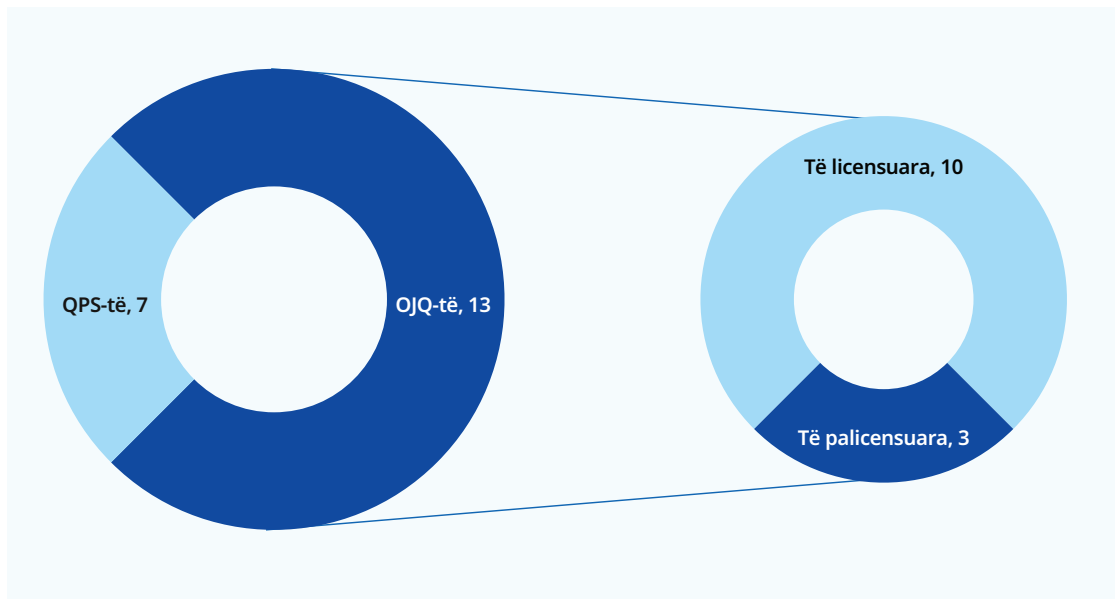
► Figura2. Hartëzimi i QPS-ve dhe OJQ-ve

³ "Analiza e situatës: Konteksti ligjor dhe fiskal, si dhe kapacitetet e ofruesve të shërbimeve sociale në Kosovë", Save the Children. E qasshme në: <https://kosovo.savethechildren.net/sites/kosovo.savethechildren.net/files/library/SHQ%20Analiza%20e%20Situates.pdf>

Statusi ligjor dhe licencimi për të ofruar shërbime sociale

▶ Figura 3. Statusi ligjor dhe licencimi

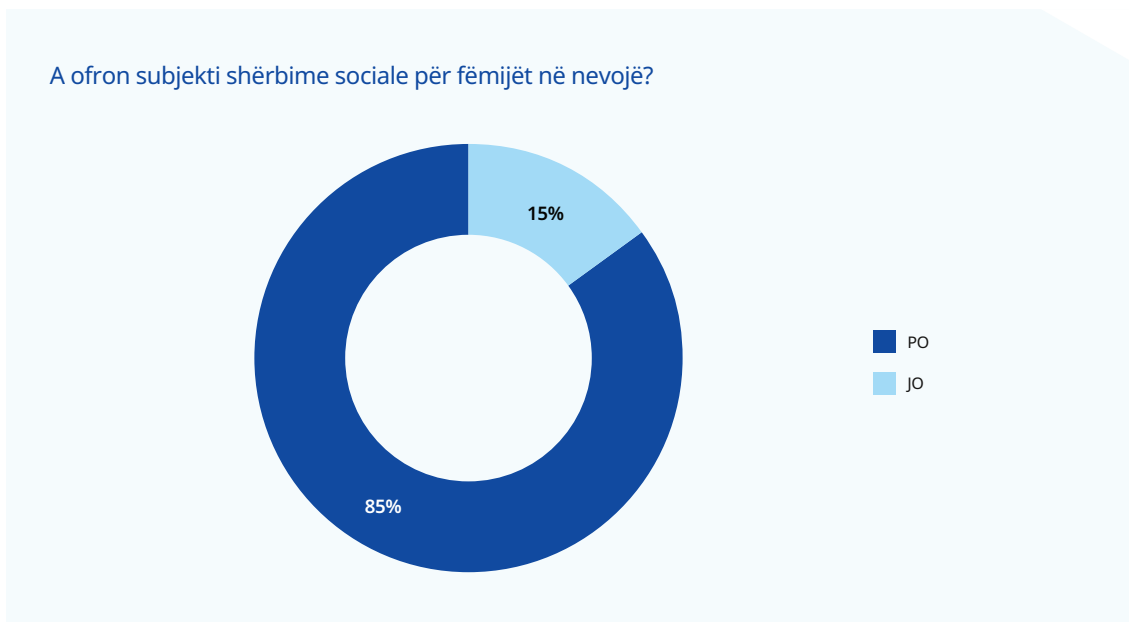

Siç u përmend më lart, shtatë QPS që kanë statusin ligjor të institucioneve publike (35%) dhe 13 organizata joqeveritare (65%) morën pjesë në studim. Të shtatë QPS-të janë të licencuara nga Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale (MPMS), ndërsa tre OJQ të intervistuar nuk janë ende të licencuara (23%) për të siguruar shërbime sociale, por vazhdojnë ta bëjnë këtë. Shumica e OJQ-ve janë licencuar në dy vitet e fundit. Licencimi i OJQ-ve nga MPMS është një proces në vazhdim, dhe kjo është arsyeja pse disa prej tyre ende ofrojnë shërbime sociale pa u licencuar. Mos licensimi mund të shkaktojë implikime tek ofruesit e shërbimeve sociale siç janë përjashtimi nga lista e aplikantëve të pranueshëm për grante të ofruara nga MPMS.

Grupi i synuar

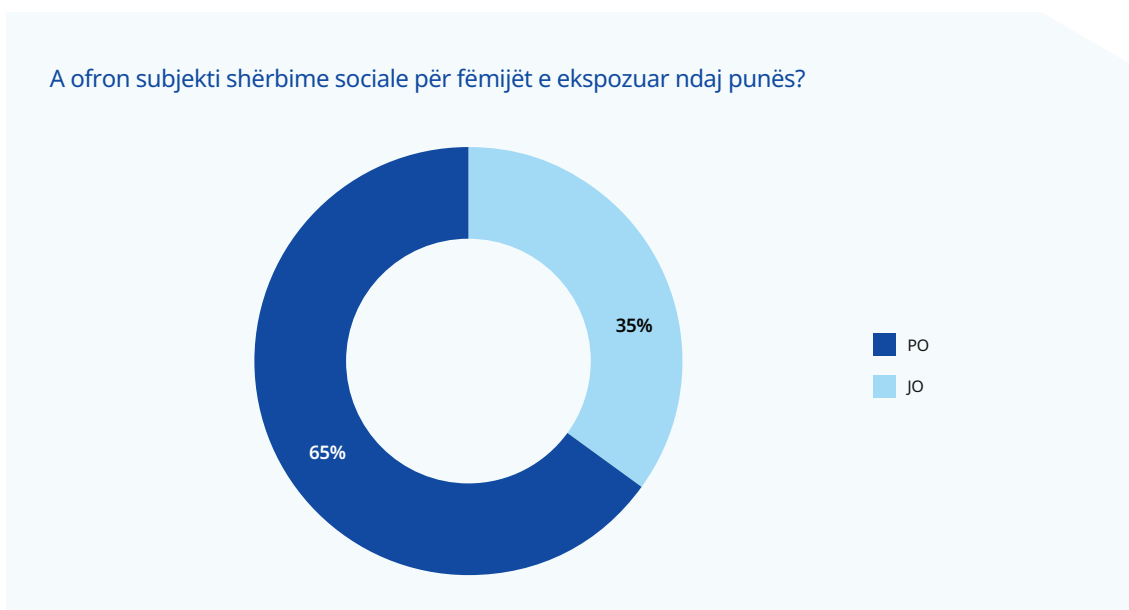
Duke pasur parasysh mungesën e organizatave të specializuara vetëm për punën e fëmijëve, hulumtimi synoi të identifikojë së pari organizatat që ofrojnë shërbime sociale për fëmijë në lloje të ndryshme të nevojave, por që mund të zbatohen edhe në rastet e fëmijëve në punë. 17 nga subjektet e intervistuar deklaruan se ofrojnë shërbime të tilla, ndërsa tre OJQ deklaruan se nuk ishin të specializuara në ofrimin e shërbimeve sociale specifikiht për fëmijët në nevojë. Sidoqoftë, ato ofrojnë shërbime për fëmijët mbi baza ad-hoc dhe brenda domenit të tyre. Dy nga OJQ-të mbështesin pakicat etnike në Kosovë në fushën e arsimit, strehimit dhe fuqizimit për të ushtruar të drejtat e tyre, ndërsa një tjetër punon në parandalimin e abuzimit të drogës dhe alkoolit dhe trajtimin e varësisë nga droga dhe alkooli.

▶ Figura 4. Ofrimi i shërbimeve sociale për fëmijët në nevojë

Ofrimi i shërbimeve sociale për fëmijët e ekspozuar ndaj punës së fëmijëve raportohet që të bëhet qartë nga 13 subjekte, përfshirë të shtatë QPS-të dhe gjashtë organizata joqeveritare. Duhet të theksohet se, gjatë intervistave me subjektet, por edhe gjatë punëtorisë për vërtetimin e gjetjeve paraprake, u theksua nga palët e interesuara se është e vështirë të diferencosh shërbimet për fëmijët në nevojë nga ato të ekspozuara ndaj punës së rrezikshme të fëmijëve.

▶ Figura 5. Ofrimi i shërbimeve sociale për fëmijët e ekspozuar ndaj punës së fëmijëve

Sidoqoftë, u zbulua se fëmijët e angazhuar në punë të rrezikshme mund të marrin shërbime nga organizata që nuk janë të mandatuara posaçërisht për të punuar në fushën e mbrojtjes së fëmijëve ose fëmijëve në punë. Për shembull, një fëmijë i angazhuar në punë të rrezikshme mund të jetë gjithashtu viktimë e abuzimit me drogën ose mund të ketë nevojë për shërbime për t'u integruar në arsimin e zakonshëm. Prandaj, inputet nga të gjitha organizatat e intervistuar janë faktorizuar për të llogaritur koston për njësi. Një qasje e tillë u sugjerua gjithashtu përmes punëtorisë së vlerësimit të mbajtur me palët lokale të interesit. Prandaj, në këtë analizë, vlerësimi i ofrimit të shërbimeve sociale për fëmijët në nevojë është një përfaqësues për ofrimin e shërbimeve për rastet e punës së fëmijëve.

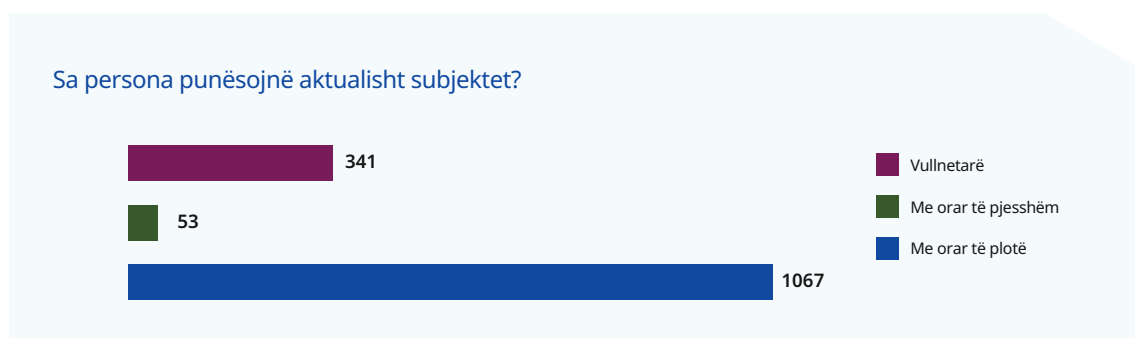
Llojet e shërbimeve të ofruara

Të shtatë institucionet publike kanë deklaruar se ato ofrojnë të gjitha shërbimet sociale, përfshirë mbrojtjen e fëmijëve të braktisur, fëmijëve të privuar nga drejta e kujdesit prindëror, rastet e punës së rrezikshme të fëmijëve dhe strehimin e fëmijëve. Këto institucione gjithashtu ofrojnë shërbime sociale për të rriturit dhe të moshuarit, përfshirë rastet e divorcit. Në organizatat joqeveritare, llojet e shërbimeve janë më të larmishme dhe disa prej tyre janë përqendruar vetëm në ofrimin e shërbimeve për grupe të caktuara të shoqërisë, të tilla si romët, ashkalinjt dhe egjiptianët, kujdesin ditor për fëmijët me aftësi të kufizuara, si dhe si edukimin për grupe të caktuara moshe. Nga përgjigjet e të anketuarve ndërmjet OJQ-ve, u identifikuan rreth njëzet lloje të ndryshme të shërbimeve sociale, përfshirë shërbimet për socializim, trajnim profesional për fëmijë, trajtim psiko-social të fëmijëve me nevoja të veçanta, mbrojtje të fëmijëve nga puna e rëndë, shërbime socio-ekonomike, këshillim ligjor, seanca fizioterapie për fëmijë me nevoja të veçanta, etj.

▶▶ Rreth 20 lloje të shërbimeve sociale të identifikuar nga përgjigjet e organizatave të intervistuar.

Numri i personave të punësuar aktualisht

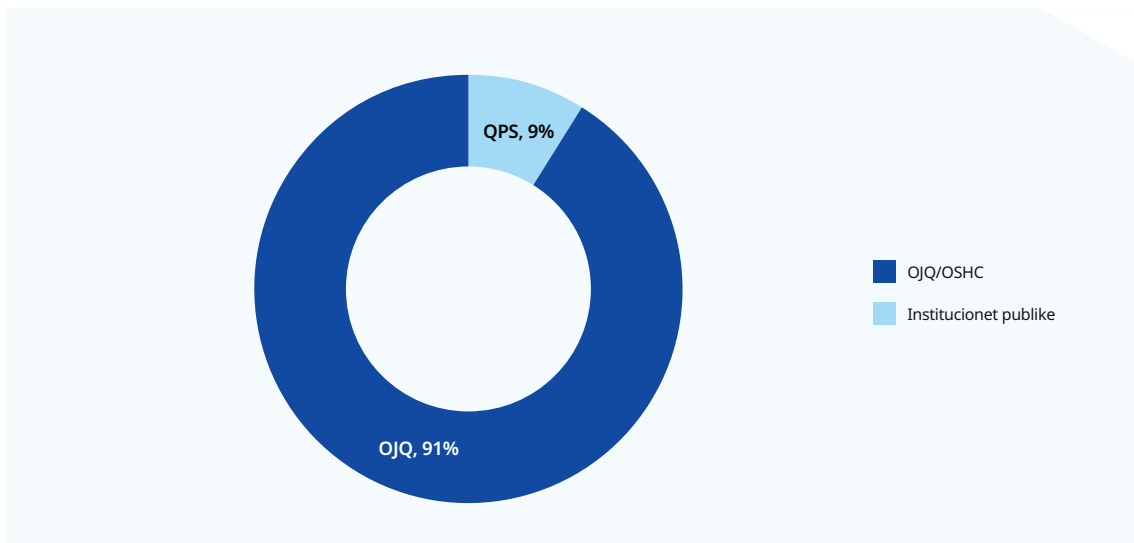
▶ Figura 6. Personat e punësuar aktualisht

Aktualisht, janë 1,461 njerëz të angazhuar në çështjet sociale në institucionet e përfshira në këtë raport. Gjithsej 1,067 punëtorë janë të punësuar me orar të plotë, 53 me orar të pjesshëm dhe 341 janë vullnetarë, të cilët përbëjnë një të pestën e numrit të përgjithshëm të punëtorëve. Sipas statusit ligjor, 129 persona janë të angazhuar në QPS (9%) dhe 1,332 në OJQ (91%).

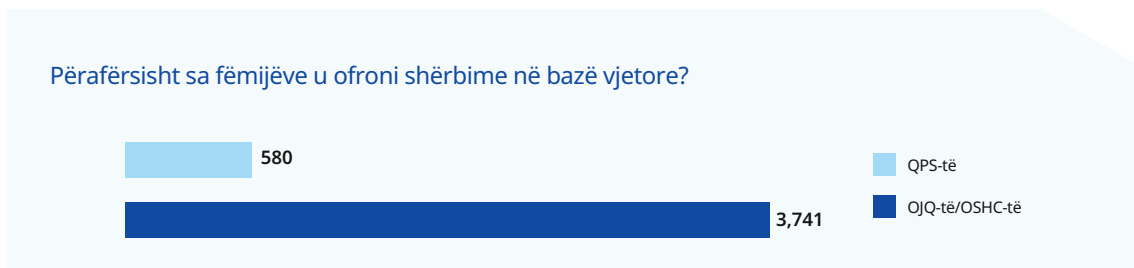
1,461 njerëz të angazhuar në çështjet sociale.

Figura 7. Punësimi bazuar në statusin juridik

Fëmijët që pranuan shërbime: të dhëna vjetore

► Figura 8. Shërbimet e ofruara për fëmijët në bazë vjetore

Sipas përgjigjeve të të anketuarve, një vlerësim i përafërt i numrit të fëmijëve që kanë pranuar shërbime në bazë vjetore kap shifrën e rreth 4,321 fëmijëve, nga të cilët rreth 580 janë në QPS dhe rreth 3,741 në organizata joqeveritare.

Rreth 4,321 fëmijë marrin shërbime sociale brenda një viti.

► ANALIZA E KOSTOS

Megenëse nuk ka organizata të mandatuara për të punuar vetëm në fushën e punës së fëmijëve dhe duke pasur parasysh që nuk ekziston një listë e shërbimeve specifike për t'u ofruar fëmijëve në punë, kostoja për ofrimin e shërbimeve për fëmijët e përfshirë në punë të rrezikshme llogaritet bazuar në inputin nga 20 organizata që u intervistuan. Vlerësimi i ofrimit të shërbimeve sociale për fëmijët në nevojë në përgjithësi midis njëzet organizatave është një përfaqësues për ofrimin e shërbimeve në lidhje me rastet e punës së fëmijëve.

Gjatë dy viteve të fundit (2018 dhe 2019), buxheti i përgjithshëm i subjekteve të intervistuar është

10.7

milion Euro

1.7 million Euro është buxheti i QPS-ve

8.9 million Euro është buxheti i OJQ-ve

Buxheti vjetor⁴

Gjatë dy viteve të fundit (2018 dhe 2019), buxheti i përgjithshëm i subjekteve të intervistuar është 10.7 milion euro, nga të cilat 1.7 milion euro është buxheti i QPS-ve dhe 8.9 milion euro është buxheti i OJQ-ve. Buxheti vjetor i institucioneve publike (QPS-ve) u rrit për 7.95% midis viteve 2018 dhe 2019, ndërsa buxheti i organizatave joqeveritare u zbrit për -4.46%.

► Tabela 1. Buxheti vjetor për vitet 2018 dhe 2019

	Buxheti i QPS-ve (në euro)	Buxheti mesatar i QPS-ve ⁵ (në euro)	Buxheti i OJQ-ve (në euro)	Buxheti mesatar i OJQ-ve ⁶ (në euro)	Buxheti i përgjithshëm (në euro)	Buxheti mesatar (në euro)
Viti fiskal 2019	910,000	151,666	4,394,102	399,463	5,304,102	312,006
Viti fiskal 2018	843,000	140,500	4,590,238	417,294	5,433,238	319,602
Buxheti i përgjithshëm për Subjekt	1,753,000	292,166	8,984,340	816,758	10,737,340	631,608

Llojet e financimit/mbështetjes së marrë nga organizatat

► Figura 9. Burimet e financimit

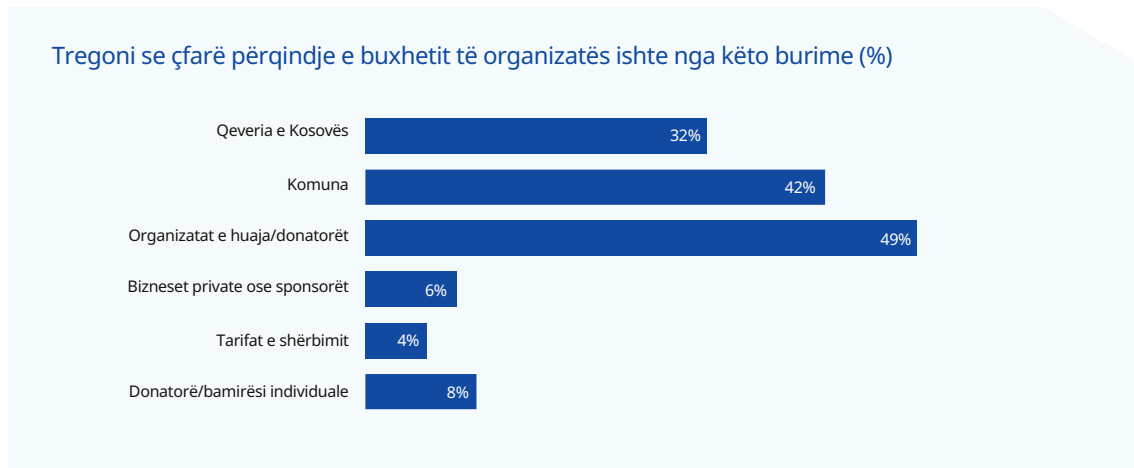
4 Të dhënat e paraqitura janë për 17 subjekte që kanë rënë dakord të deklarojnë buxhetin e tyre vjetor; 3 subjekte kanë refuzuar të ndajnë buxhetin e tyre, njëra prej tyre është institucion publik dhe dy të tjera organizata jo qeveritare.

5 Buxheti mesatar llogaritet për 6 QPS që kanë ofruar të dhëna për buxhetin e tyre vjetor.

6 Buxheti mesatar llogaritet për 11 QPS që kanë ofruar të dhëna për buxhetin e tyre vjetor.

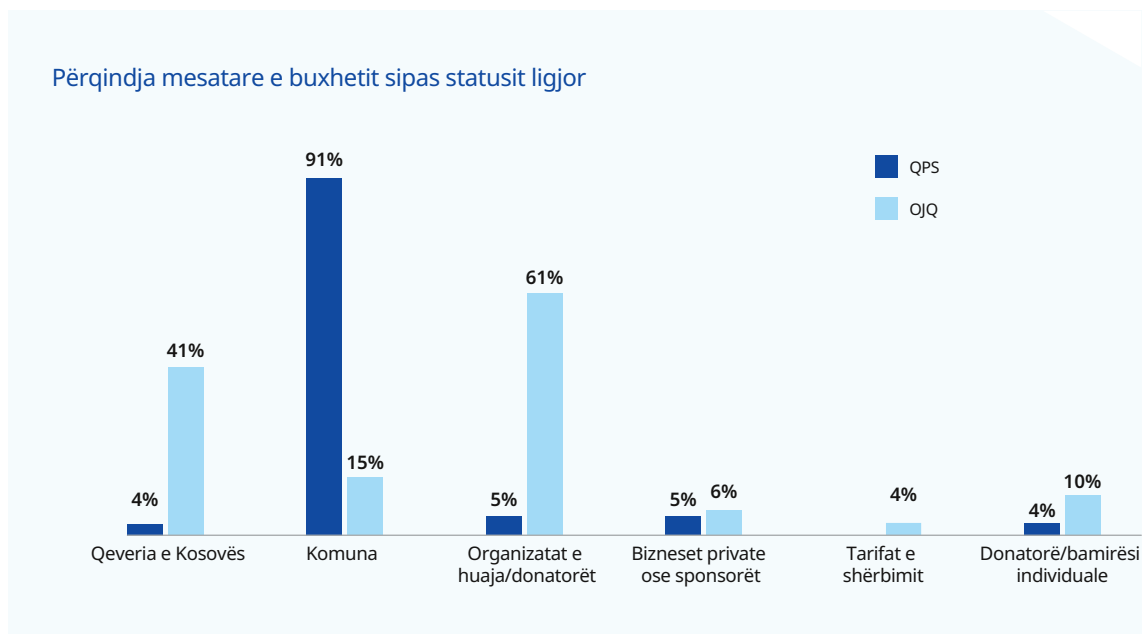
Organizatave të intervistuar deklarojnë se kanë mesatarisht tre burime të ndryshme të financimit. Siç mund të shihet në figurën 9, 90% e organizatave kanë marrë fonde nga organizata/donatorë të huaj, pasuar nga komunat me 75%, dhe donatorë individualë/bamirës me 60%. Vetëm 20% e organizatave kanë deklaruar se kanë marrë fonde nga tarifat e shërbimit.

▶ Figura 10. Pjesa mesatare e buxhetit nga lloje të ndryshme të financimit

Organizatave të intervistuar deklarojnë se pothuajse gjysma e buxhetit të tyre përbëhet nga financimet që vijnë nga donacionet përmes donatorëve ndërkombëtarë me një mesatare prej 49% të buxhetit të përgjithshëm të tyre, pasuar nga donacionet nga komunat me 42% dhe fondet nga Qeveria e Kosovës me 32%. Fondet e mbledhura nga tarifat e shërbimit përbëjnë vetëm 4% të buxhetit të përgjithshëm të organizatave.

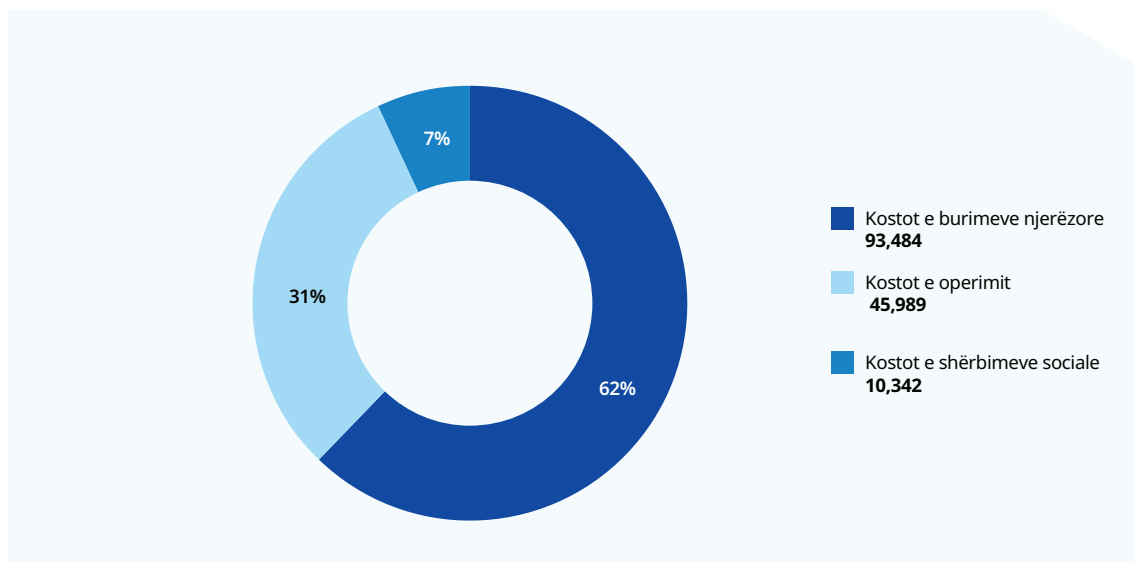
▶ Figura 11. Pjesa mesatare e buxhetit të bazuar në burime të financimit sipas statusit ligjor të një organizatave

Lidhur me llojet e financimit sipas statusit ligjor, financimi nga komunat përbën shumicën dërrmuese (91%) në institucionet publike. Kjo do të thotë që QPS-të janë plotësisht të varura nga komunat për të drejtuar biznesin e tyre. Sa i përket organizatave joqeveritare, donacionet nga organizatat ndërkombëtare përbëjnë mesatarisht 61% të buxhetit të tyre. Është interesante të përmendet se autoritetet e nivelit lokal (komunat) financojnë kryesisht institucionet publike, ndërsa niveli qendror (qeveria) mbështet kryesisht organizatat joqeveritare.

Shpenzimet për ofrimin e shërbimeve sociale

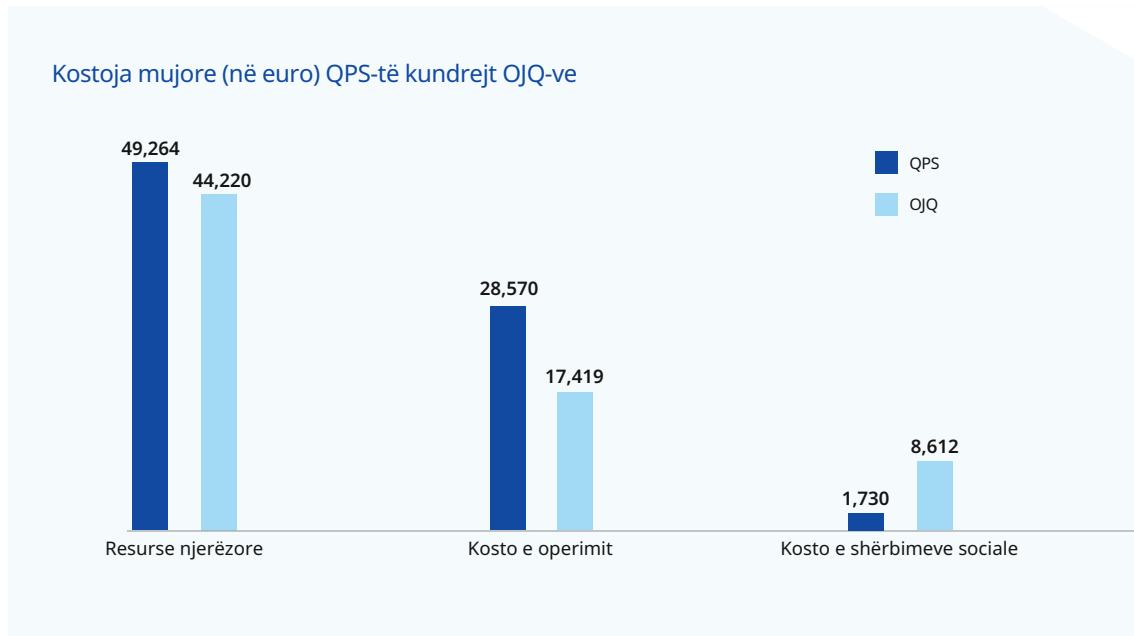
► Figura 12. Kostoja për linjat buxhetore për të ofruar shërbime sociale për rastet e fëmijëve në punë

Nga deklarimi i shpenzimeve mujore sipas tre kategorive të ndryshme të buxhetit: burimet njerëzore (të tilla si menaxhmenti, stafi profesional, teknik, financiar dhe administrativ), kostoja e operimit (të tilla si qiraja, shërbimet komunale, udhëtimi, komunikimi dhe shpenzimet e tjera administrative), dhe ofrimi i shërbimeve sociale (të tilla si shërbimet e përditshme dhe familjare, këshillimi, terapia, shërbimet e zhvillimit edukativ dhe psiko-social për fëmijët), shpenzimet totale mujore të 20 organizatave që ofrojnë shërbime sociale për fëmijët janë 149,815 euro. Zbulimi i shpenzimeve sipas linjave buxhetore duket si vijon: burimet njerëzore kushtojnë 93,483 euro ose 62% të shpenzimeve totale, operacionet kushtojnë 45,989 euro ose 31%, dhe shërbimet sociale kushtojnë 10,342 euro ose 7%. Mesatarisht, shpenzimet mujore për një organizatë janë rreth 7,490 euro. Shpenzimet mujore të institucioneve publike janë dukshëm më të larta se ato të organizatave joqeveritare, duke filluar nga 9,000 deri në 17,000 euro. Ndërsa për organizatat joqeveritare, shpenzimet mujore ndryshojnë nga rreth 3,500 në afër 14,000 euro.

►► 149,815 euro janë shpenzimet totale mujore të 20 organizatave që ofrojnë shërbime sociale për fëmijët në Kosovë, duke përjashtuar zhvlerësimin e inventarit.

▶ Figura 13. Kostoja mujore për ofrimin e shërbimeve sociale për rastet e fëmijëve në punë ndërmjet QPS-ve dhe OJQ-ve sipas kategorisë së shpenzimeve

Duke krahasuar shpenzimet mujore midis institucioneve publike dhe organizatave joqeveritare sipas kategorisë së shpenzimeve, mund të shihet se kostot për burimet njerëzore duke përfshirë menaxhmentin, financat dhe personelin tjetër administrativ të QPS-ve janë më të larta se sa ato të OJQ-ve pavarësisht nga numri i OJQ-ve që është më i lartë. Gjithashtu, kostot e operimit, të cilat përfshijnë qiranë, transportin, komunikimin, mirëmbajtjen dhe kostot tjera administrative, janë më të larta në mesin e QPS-ve sesa OJQ-ve. Në linjën buxhetore të kostos së shërbimeve sociale, shpenzimet e OJQ-ve janë më të larta se në dy linjat e tjera buxhetore (kostot e Burimeve Njerëzore dhe kostot e Operimit) krahasuar me shpenzimet e QPS-ve. Linja buxhetore për shërbimet sociale përfshin arsimin, këshillimin, rekreacionin, ushqimin dhe pijet, qendrat e kujdesit ditor, etj.

Inventari dhe pajisjet për ofruesit e shërbimeve sociale

► Tabela 2. Lista e inventarit dhe pajisjeve të ofruesve të shërbimeve sociale të nevojshme për ofrimin e shërbimeve për rastet e fëmijëve në punë

#	Inventari dhe pajisjet	Njësitë e nevojshme	Vlera e përlogaritur (në €)	Kostoja e zhvlerësimit për vitin 20% (në €)
1	Automjete	25	187,500	37,500
2	Furgon	6	71,000	14,200
3	Gjenerator	9	14,050	2,810
4	TV	29	5,750	1,150
5	Projektor	15	2,730	546
6	Kompjuterë	127	25,707	5,141
7	Pajisje mjekësore	107	2,290	458
8	Tabelë të bardhë	25	785	157
9	Frigorifer	19	3,580	716
10	Tavolina e ngrënies	26	3,950	790
11	Qilima	22	1,850	370
12	Drita	127	1,963	393
13	Sirtarë	108	7,740	1,548
14	Kabinet për dosje	103	6,770	1,354
15	Tavolina për takime	25	5,345	1,069
16	Tavolina	142	10,670	2,134
17	Karrige	262	5,000	1,000
18	Tryeza	5	495	99
19	Llamba	90	500	100
20	Të tjera	/	3,240	648
Vlera e përgjithshme e përlogaritur:			360,915	72,183

Tabela e mësipërme paraqet të dhënat mbi inventarin dhe pajisjet e organizatave të intervistuar, përfshirë mobilet, teknologjinë dhe pajisjet që një ofrues i shërbimeve sociale duhet të sigurojë për rastet e fëmijëve në punë. Këto nuk janë shpenzime operative por janë asete që zakonisht blihen si shpenzime të njëhershme dhe pritet të zgjasin për një periudhë të caktuar, vlera e zhvlerësimit të të cilave llogaritet në përputhje me kriteret e zhvlerësimit kontabël në normën 20% brenda vitit. Kjo listë tregon numrin e njësive për secilin artikull dhe vlerën e përafërt të secilës.

Nga njëzet organizata të intervistuar, të dhënat e plota për inventarin/pajisjet dhe vlerën e tyre u siguruan nga gjashtë institucione publike, ndërsa midis organizatave joqeveritare, të dhënat për inventarin/pajisjet u siguruan nga tetë organizata, dy prej të cilave nuk ishin dakord të jepnin vlerën e aseve të vlefshme, ndërsa pesë organizatat e tjera refuzuan të sigurojnë të dhëna për inventarin/pajisjet dhe vlerën e tyre, ndryshe nga institucionet publike ku vetëm një refuzoi të siguronte të dhëna.

Zakonisht, asetet e subjekteve të intervistuar përfshijnë a) tokë b) ndërtesë dhe c) pajisje. Siç mund të shihet nga tabela 2, vlera totale e deklaruar e inventarit dhe pajisjeve të ofruesve të shërbimeve sociale për fëmijët në nevojë është 360,915 euro, nga të cilat rreth 2/3 janë institucione publike dhe 1/3 janë organizata joqeveritare. Duhet të theksohet se, sa i përket vlerës së aseteve, nuk ishin përfshirë vlerat e tokës dhe ndërtesave sepse të gjitha tokat dhe ndërtesat e institucioneve publike ishin në pronësi të komunave të tyre përkatëse - prandaj një vlerësim profesional nuk ishte në dispozicion. Nga shuma totale e aseteve dhe pajisjeve, vlera vjetore e zhvlerësimit është 72,183 euro në vit ose 6,015 euro në muaj.

▶▶ 6,015 euro
në muaj është
vlera e zhvlerësimit
të inventarit
dhe pajisjeve të
organizatave që
ofrojnë shërbime
sociale në Kosovë.

Kostoja totale mujore për njësi për ofrimin e shërbimeve sociale për fëmijët

▶ Tabela 3. Kostoja mujore për ofrimin e shërbimeve sociale në lidhje me rastet e fëmijëve në punë në Kosovë

Përshkrimi	Kostoja mujore (në euro)	Kostoja për njësi (në euro)	Përqindja
Kostoja për Burime Njerëzore	93,484	260	60%
Kostoja për Operacione	45,989	128	29%
Kostoja për Shërbime Sociale	10,342	29	7%
Kostoja për asetet e kërkuara (vlera e zhvlerësimit)	6,015	16	4%
Gjithsej:	155,830	433	100%

Tabela 3 tregon të dhëna të mbledhura nga intervistat me njëzet organizata të cilat ofrojnë një lloj shërbimi social për fëmijët në nevojë që mund të zbatohen në rastet e fëmijëve në punë. Kostoja e përgjithshme për kategori të ndryshme të shpenzimeve që kanë për të ofruar shërbime të tilla është llogaritur bazuar në përgjigjet e tyre. Në përgjithësi, ka afërsisht 4,321 fëmijë që marrin shërbime sociale nga këto organizata. Kur ky numër ndahet në 12 muaj, është i barabartë me 360 fëmijë në muaj. Shpenzimet mujore për të siguruar shërbime sociale për këta fëmijë janë 155,830 euro, përfshirë zhvlerësimin e inventarit. Kur ndahet kjo shumë me numrin e fëmijëve që marrin shërbime sociale brenda një muaji, rezulton se kostoja mujore për të ofruar shërbime sociale për një fëmijë në nevojë është 433 euro. Kjo kosto për njësi nuk përfshin kostot e banimit për fëmijët në punë, sepse shtëpitë për mbrojtje të fëmijëve nuk janë krijuar ende dhe kërkohet një hulumtim më i thellë për të vlerësuar plotësisht kostot e tyre operacionale dhe burimet e financimit.

 Kostoja mujore për të ofruar shërbime sociale për një fëmijë në nevojë është 433 euro.

► **Tabela 4. Kostoja mujore për ofrimin e shërbimeve sociale për rastet e fëmijëve në punë në Kosovë sipas statusit ligjor të një organizate**

	QPS-të		OJQ-të	
	Kostoja mujore (në euro)	Kostoja për njësi (në euro)	Kostoja mujore (në euro)	Kostoja për njësi (në euro)
Kostot për Burime Njerëzore	49,264	1,026	44,220	142
Kostot për Operacione	28,570	595	17,419	56
Kostot për Shërbime Sociale	1,730	36	8,612	28
Kostot për asete të kërkuara (vlera e zhvlerësimit)	3,339	70	2,676	8
Gjithsej:	82,903	1,727	72,927	234

Duke analizuar kostot sipas statusit ligjor të organizatave, gjetjet tregojnë se kostot për sigurimin e shërbimeve sociale janë më të larta në mesin e institucioneve publike krahasuar me organizatat joqeveritare. Kështu, kostoja për njësi e QPS-ve është 1,727 euro, ndërsa tek OJQ-të është dukshëm më e ulët, përkatësisht 234 euro. Numri i fëmijëve që marrin shërbime sociale nga QPS-të gjatë një muaji është 48, ndërsa numri i fëmijëve që marrin shërbime sociale nga OJQ-të është 312. Kostoja e burimeve njerëzore dhe e operacioneve është pak më e lartë në mesin e QPS-ve, përkundër numrit më të vogël të fëmijëve që marrin shërbime. Kjo është një nga arsyt kryesore për rritje të koston për njësi të QPS-ve.

▶ OPSIONET PËR FINANÇIMIN E SHËRBIMEVE SOCIALE

Ligjërisht, komunat janë përgjegjëse për financimin e shërbimeve sociale. Sidoqoftë, për shkak të buxhetit të pamjaftueshëm, ky nuk është gjithmonë rasti pasi komunat nuk arrijnë të financojnë sa duhet shërbimet sociale siç kërkohet⁷. Prandaj, komunat shpesh u drejtohen për ndihmë Qeverisë Qendrore/ Ministrive të Linjës, komunitetit të donatorëve institucionalë, donatorëve privatë ose kontributeve të ngjashme. Për të siguruar financim të qëndrueshëm të shërbimeve sociale, ka disa opsione brenda kufijve të kornizës së menaxhimit të financave publike në Kosovë.

1. Transferimi gradual i buxhetit nga Ministria e Linjës te Komunitat

Aktualisht, buxheti për shërbimet sociale është kryesisht i Ministrisë së Punës dhe Mirëqenies Sociale. Ministria financon pjesën më të madhe të shërbimeve sociale drejtpërdrejt tek përfituesit, me disa përgjegjësi të ndara me komunat mbi buxhetimin e shërbimeve sociale. Sipas kësaj qasjeje, buxheti gradualisht do të transferohet te komunat. Kjo do t'i lejojë komunat të planifikojnë, buxhetojnë dhe ekzekutojnë buxhetin për shërbimet sociale. Kjo qasje është gjithashtu në përputhje me parimet e pranuar gjerësisht të decentralizimit fiskal të cilat promovojnë parimin 'financimi pason funksionin'. Kjo qasje kërkon rritjen e kapaciteteve institucionale dhe njerëzore në nivel lokal në disa dimensione të tilla si planifikimi, buxhetimi, ekzekutimi dhe raportimi. Transferimi i buxhetit duhet të planifikohet dhe koordinohet me kujdes me Ministrinë e Financave, Ministrinë e Linjës dhe me Komunitat.

2. Krijimi i Grantit të tretë të Rezervuar për komunat ngjashëm me atë për arsim dhe shëndet

Komunitat në Kosovë marrin fondet e tyre nga tre burime kryesore:

- a. **Granti i përgjithshëm nga Qeveria e Kosovës** – 10% e buxhetit të përgjithshëm të alokuar për të gjitha komunat - shpërndarë nga një formulë e paracaktuar që faktorizon disa kritere të tilla si popullsia, territori, numri i komuniteteve, etj.
- b. **Grantet e Rezervuara** – Përveç Grantit të Përgjithshëm të Qeverisë, fonde shtesë vihen në dispozicion nga Qeveria për komunat përmes granteve të rezervuara (të njohura si grantet specifike). Këto grante janë:
 - ▶ Granti i Rezervuar për arsim
 - ▶ Granti i Rezervuar për shëndetësi.
- c. **Të hyrat vetanake dhe donacionet** – Këto janë të hyra të mbledhura në nivel lokal nga komunat kryesisht nga tatimi në pronë, licencat, tarifat, ngarkesat, etj. Donacionet kryesisht përfshijnë donacione nga organizata ndërkombëtare si dhe donacione të brendshme.

Këto grante përdoren nga komunat mbi grantin e përgjithshëm dhe të hyrat vetanake për të financuar arsimin fillor dhe të mesëm dhe kujdesin shëndetësor primar. Komunitat me shumicë serbe lejohen gjithashtu të marrin fonde nga Serbia.

⁷ Financimi i Shërbimeve Sociale në Kosovë, faqe 9. KOMF. E qasshme në: <http://www.komfkosova.org/wp-content/uploads/2017/05/Financimi-i-sherbimeve-sociale.pdf>.

Sipas këtij opsioni, një grant i tretë i rezervuar do të vihej në dispozicion nga qeveria për komunat duke përdorur një strukturë dhe format të ngjashëm si në rastin e Granteve të Rezervuara për Arsim dhe Shëndetësi. Kriteret për ndarjen e granteve dhe 'madhësia e ekonomisë (size of the pie)' duhet të shikohen dhe analizohen nga afër për të siguruar alokimin në bazë të nevojës, zhvillimin e ekuilibruar të vendit dhe faktorë të tjerë të rëndësishëm që kanë të bëjnë me shërbimet sociale.

3. Financimi përmes të hyrave vetanake dhe tarifave të shërbimeve nga përfituesit

Komunat mund të përdorin të hyrat e tyre burimore për financimin e shërbimeve sociale. Pjesëmarrja e të hyrave vetanake për financimin e shërbimeve sociale mbetet relativisht e ulët krahasuar me grantin e përgjithshëm dhe me donacionet. Sidoqoftë, duke pasur parasysh mungesat dhe paparashikueshmërinë e fondeve nga qeveria, komunat mund të përdorin të hyrat vetanake për të rritur fondet për shërbimet sociale. Gjithashtu, në këtë fushë, komunat mund të përdorin një qasje që bazohet në qasjen paguaj për të shfrytëzuar, që do të thotë të aplikosh tarifa për përfituesit e shërbimeve sociale për disa kategori të shërbimeve sociale. Kjo qasje do të ishte më e drejtë pasi që vetëm ata që përdorin shërbimet do të paguajnë për shërbimet. Kjo qasje e financimit do të bazohet në aftësinë e përfituesve për të paguar për shërbime të tilla - si shërbimet për të moshuarit, etj.

▶ REKOMANDIMET

Për institucionet publike

Institucionet publike duhet të diversifikojnë burimet e tyre të financimit, kështu që nuk varen plotësisht nga fondet komunale. Për ta bërë këtë, ato duhet të punojnë ngushtë me komunat dhe ministritë e linjës në eksplorimin e mundësive se si të zhvillojnë mekanizma që do të lejonin institucionet publike të mbledhin fonde, të pranojnë donacione direkte private dhe institucionale. Krijimi i nënllogarive bankare për Qendrat për Punë Sociale do të ishte një opsion që do të lejonte çdo QPS të kishte nënllogari në mënyrë që të gjitha të ardhurat të dërgoheshin aty dhe për këtë arsye të menaxhoheshin direkt nga QPS-të.

Trajnimi për institucionet publike duhet të organizohet për të rritur kapacitetet e tyre për të aplikuar për fonde nga organizatat ndërkombëtare. Gjithashtu, trajnimi duhet të përqendrohet në ngritjen e kapaciteteve lokale gjatë planifikimit të buxhetit, vlerësimit të buxhetit, matjes dhe raportimit të koston si dhe gjatë analizës së koston për njësi.

Qendrat për Punë Sociale duhet të punojnë ngushtë me komunat e tyre përkatëse për të zhvilluar karta standarde të koston për njësi për secilin nga shërbimet e ofruara. Kartat e tilla standarde të koston do të njoftonin vendimin e menaxhmentit në lidhje me ofrimin e shërbimeve sociale, ndërsa do të ishin gjithashtu të dobishme për qëllime të brendshme të tilla si analizat, priorizimi i shërbimeve, optimizimi i koston, planifikimi, buxhetimi dhe ekzekutimi i buxhetit.

Profili i punonjësve socialë brenda institucioneve që ofrojnë shërbime sociale duhet të jetë një çështje prioritare për menaxhmentin e QPS-ve, OJQ-ve por edhe për politikëbërësit. Të paktën një punonjës social duhet të jetë i specializuar për t'u marrë vetëm me rastet e fëmijëve.

Për OJQ-të

OJQ-të duhet të punojnë ngushtë me institucionet lokale për të krijuar platforma që lejojnë shkëmbimin e njohurive, veçanërisht në analizën e koston dhe matjen e koston, buxhetimin për shërbimet sociale etj. Gjithashtu, më tej, OJQ-të duhet të marrin parasysh iniciimin e një debati më të gjerë mbi atë nëse disa nga shërbimet sociale aktualisht të ofruara nga autoritetet lokale mund të ofrohen më mirë nga sektori i OJQ-ve. Për ta bërë këtë, është e rëndësishme që autoritetet lokale të kenë informacionin e duhur të plotë për koston për të gjitha shërbimet e tyre sociale që do të informonin vendime të tilla të mundshme.

Për politikëbërësit

Politikëbërësit si kuvendet komunale dhe ministritë e linjës duhet të punojnë në politikat fiskale që lejojnë decentralizimin e plotë të buxhetit për autoritetet lokale. Shërbimet sociale duhet të kenë përparësi si në nivelin kombëtar ashtu edhe në atë lokal. Për ta bërë këtë, ministritë e linjës duhet të punojnë me Ministrinë e Financave për të rritur buxhetin për shërbimet sociale në veçanti për rastet e fëmijëve.

Politikëbërësit duhet të parashikojnë krijimin e një fondi të veçantë për situatat emergjente për shërbimet sociale, në mënyrë që stafi i QPS-ve të jetë në gjendje t'u përgjigjet rasteve të vështira dhe të menaxhojë rreziqet e menjëhershme të njerëzve në nevojë, veçanërisht rastet e fëmijëve në punë.

▶ **SHTOJCA 1 – LISTA E INFORMATORËVE KRYESORË**

#	Emri	Institucioni
1	Dren Meqa	Qendra për Punë Sociale - Gjakovë
2	Ruzhdi Latifi	Qendra për Punë Sociale - Ferizaj
3	Mursel Zymberi	Qendra për Punë Sociale - Gjilan
4	Gani Mustafa	Qendra për Punë Sociale – Mitrovicë
5	Drita Kelmendi	Qendra për Punë Sociale – Pejë
6	Muharrem Kika	Qendra për Punë Sociale – Prishtinë
7	Kumrije Bytyqi	Qendra për Punë Sociale – Prizren
8	Jakup Sabedini	Kisha Katolike në Kosovë Caritas
9	Osman Osmani	Nevo Koncepti
10	Ramadan Rama	OJQ Humaniteti
11	Muharrem Asllani	OJQ Forca
12	Isak Skenderi	Zëri i Romëve, Ashkalinjve dhe Egjiptianëve në Kosovë
13	Najqe Kelmendi	OJQ Duart Plotë Mëshirë
14	Feride Rushiti	Qendra Kosovare për Rehabilitimin e të mbijetuarve të Torturës
15	Safet Blakaj	OJQ Labyrinth
16	Mevlude Murtezi	Organizata për Fëmijët Pa Kujdes Prindëror
17	Fitore Haxhihasani	Organizata për Fëmijët Pa Kujdes Prindëror
18	Teuta Abrashi	Qendra për Mbrojtjen e Viktimave dhe Parandalimin e Trafikimit të Qenieve Njerëzore
19	Fllanza Bakija Lama	Shtëpia e Sigurt
20	Anita Plakolli	The Ideas Partnership

▶ SHTOJCA 2 - PYETËSORI

A. PYETJET HYRËSE

1. Emri ligjor i subjektit: _____

2. Data e themelimit: _____

3. Komuna: _____

4. Statusi ligjor:

- ▶ Institucioni publik
- ▶ OJQ/OSHC
- ▶ Biznes privat
- ▶ Tjetër: _____

5. A është subjekti i licensuar nga Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale për të ofruar shërbime sociale?

- ▶ Po
- ▶ Jo
- ▶ Nuk e di/Nuk kam përgjigje

6. A ofron subjekti shërbime sociale për fëmijët në nevojë?

- ▶ Po
- ▶ Jo
- ▶ Nuk e di/Nuk kam përgjigje

7. Nëse po, cilat lloje të shërbimeve i ofroni?

- ▶ _____
- ▶ _____
- ▶ _____
- ▶ _____

8. Cili është grupi juaj i synuar?

- ▶ _____

9. A ofron subjekti shërbime sociale për fëmijët e ekspozuar ndaj punës?

- ▶ Po
- ▶ Jo
- ▶ Nuk e di/Nuk kam përgjigje

10. Nëse po, cilat lloje të shërbimeve i ofroni?

- ▶ _____
- ▶ _____
- ▶ _____
- ▶ _____

11. Sa persona i punëson aktualisht subjekti?

- ▶ Me orar të plotë: _____
- ▶ Me orar të pjesshëm: _____
- ▶ Vullnetarë: _____

12. Përafërsisht për sa fëmijë ofroni shërbime në baza vjetore?

B. PYETJE PËR ANALIZË TË KOSTOS

13. Sa ka qenë buxheti vjetor i subjektit ligjor në dy vitet e fundit, 2019, 2018?

▶ 2019: _____

▶ 2018: _____

14. A merrn organizata juaj fonde apo ndonjë kontribut tjetër në natyrë nga burimet e mëposhtme?

Lloji i fondit/ mbështetjes	A merrni mbështetje	A merrni ndonjë mbështetje tjetër materiale/në natyrë (zyrë pa pagesë, ngrohje, lirim nga tatimi apo tjetër)	Tregoni përqindjen e buxhetit të organizatës që ka qenë nga këto burime (%)
Qeveria e Kosovës	po	jo	
Komuna	po	jo	
Organizata/ donatorë të huaj	po	jo	
Bizneset private apo sponsorë	po	jo	
Tarifat e shërbimeve	po	jo	
Donator individual/ bamirësi	po	jo	

15. Për të llogaritur koston për njësi për ofrimin e shërbimeve sociale për rastet e fëmijëve në punë, pasqyra e shpenzimeve mujore u hartua për të vlerësuar shpenzimet e një ofruesi të shërbimeve në një larmi fushash duke përfshirë burimet njerëzore, kostot operacionale, ofrimin e shërbimeve, inventarin dhe pajisjet. Për secilën nga këto fusha ka linja buxhetore të specifikuara. ARS dëshiron të shfletojë pasqyrën e shpenzimeve me ju dhe të pyesë se sa shpenzon aktualisht organizata juaj për një gamë të gjerë të kategorive të buxhetit për muaj, dhe numrin e njësive për secilën linjë buxhetore.

Institucionet e mbledhjes së të dhënave:

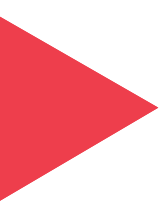
- ▶ Shpjegoni pasqyrën e shpenzimeve mujore dhe linjat buxhetore.
- ▶ Jepni shembuj, p.sh. Asistenti 400 euro në muaj, Qira 800 euro në muaj.
- ▶ Kostoja duhet të bazohet në kostot e tregut për secilën linjë buxhetore.
- ▶ Shfletoni secilën linjë buxhetore dhe plotësoni sipas rastit. Regjistroni të dhëna të tjera që mund të jepen nga i anketuari.

KOSTOJA MUJORE PËR OFRIMIN E SHËRBIMEVE SOCIALE PËR RASTET E FËMIJËVE NË PUNË					
Kategoria	Emri	Përshkrimi i njësisë	Numri i njësisë	Kostoja	Gjithsej
Kostot e Burimeve Njerëzore	Drejtor/Menaxher				
	Asistent	muaj	1	400	400
	Psikolog				
	Punonjës Social				
	Edukator				
	Avokat				
	Shofer				
	Receptionist				
	Zyrtar për financa/admin				
	Avokat				
Nëntotali i Burimeve Njerëzore					
Kosto të operimit	Qira	office	1	800	800
	Energji elektrike				
	Ujë				
	Kanalizim/mbeturina				
	AC/Ngrohje				
	Telefon				
	Internet				
	Sigurim				
	Pastrim				
	Kosto e transportit				
	Taksa				
	Tarifa bankare				
	Aneks kuzhine				
	Pajisje/furnizime për zyrë				
	Transporti për zyrë				
Nëntotali i kostove të operimit					
Kostot e shërbimeve sociale	Vlerësimi i nevojave të fëmijëve				
	Edukimi				
	Këshillimi				
	Rekreacioni				
	Ushqimi dhe pijet				
	Transporti				
	Qendra për kujdes ditor				
	Shëndeti				
Nëntotali i kostove të shërbimit					

16. Më poshtë është një listë e inventarëve të mundshëm, përfshirë mobilet, teknologjinë dhe pajisjet që i nevojiten një ofruesi të shërbimeve sociale për të ofruar shërbime për rastet e fëmijëve në punë. Këto nuk janë shpenzime rrjedhëse, por më tepër shpenzime të njëhershme, vlera e zhvlerësimit e të cilave do të llogaritet në përputhje me kriteret e zhvlerësimit të kontabilitetit. Në këtë pikë, do të ishte e dobishme të përcaktohet numri i njësive të nevojshme për secilin artikull në listën e inventarit, dhe të përcaktohet vlera e përlogaritur e secilit artikull.

#	Inventari dhe pajisjet	Njësitë e nevojshme	Vlera e përlogaritur
1	Automjete		
2	Furgon		
3	Gjenerator		
4	TV		
5	Projektor		
6	Kompjuter		
7	Pajisje mjekësore		
8	Tabelë të bardhë		
9	Frigorifer		
10	Tavolinë e ngrënies		
11	Qilime		
12	Drita		
13	Sirtarë		
14	Kabinet i dosjeve		
15	Tavolinë e takimeve		
16	Tryeza		
17	Karrige		
18	Tavolina		
19	Llamba		
20	...		
21		
22	...		
23	Shtoni të tjera sipas nevojës		

17. Are there any other expenses that you'd like to report with respect to provision of services for cases of child labour:

ilo.org

